

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

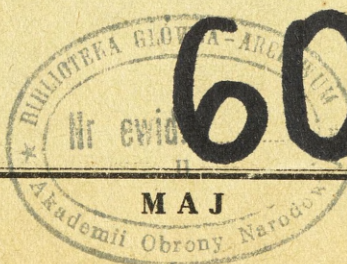
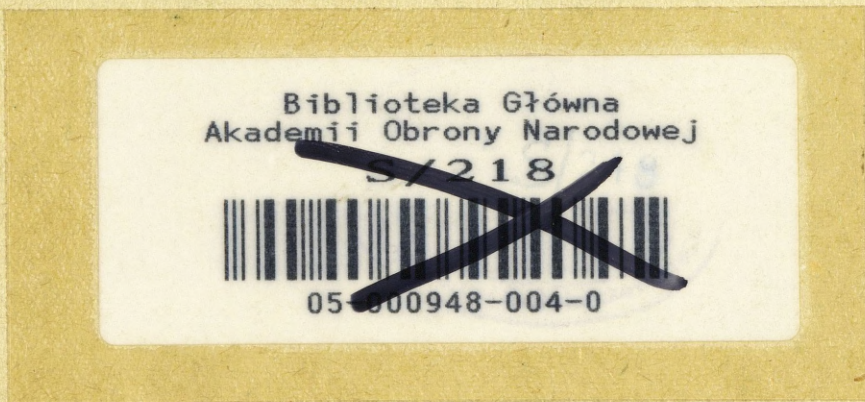
KATEDRA STRATEGII

ASG wewn. 3367/78

187.

Plk doc. dr Longin MUCHA

PRAWA WOJNY I WALKI ZBROJNEJ

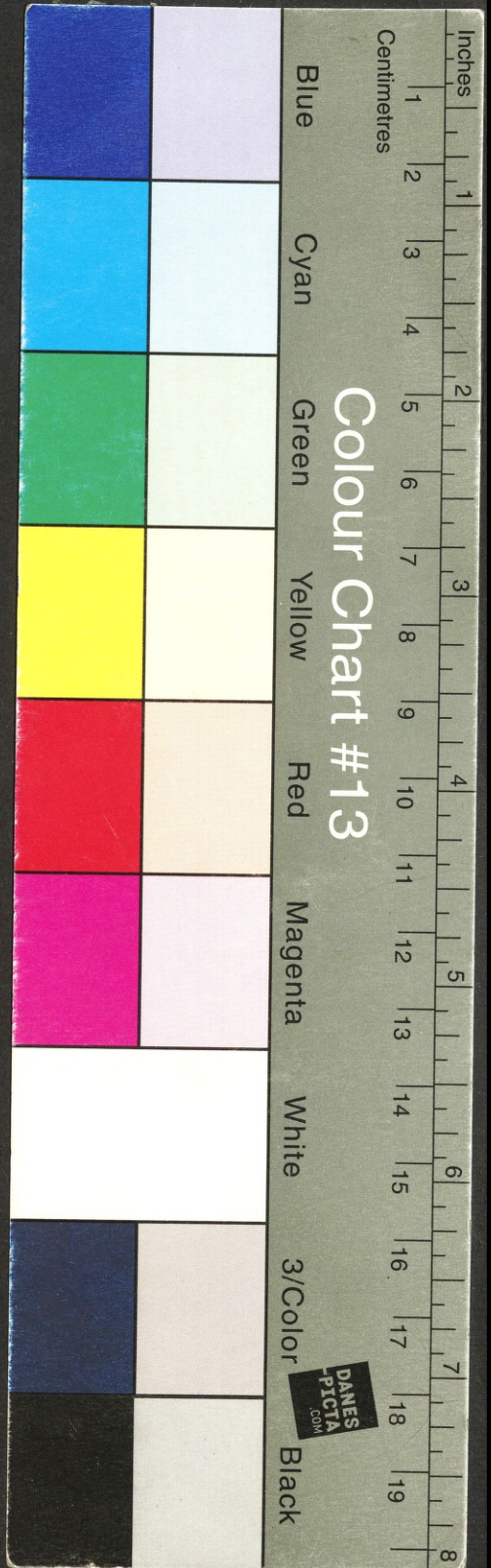

60607

WARSZAWA

MAJ

1978

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im. generała broni Karola Świerczewskiego

KATEDRA STRATEGII

ASG wewn. 3367/78

187.

Plk doc. dr Longin MUCHA

PRAWA WOJNY I WALKI ZBROJNEJ

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej

~~54218~~

05-000948-004-0

60607

WARSZAWA

MAJ

1978

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO WP
im.gen.broni K.Swierczewskiego

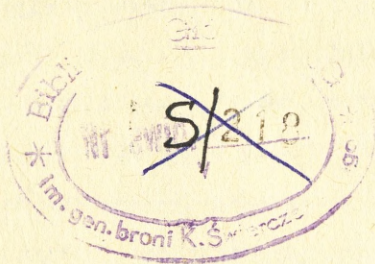
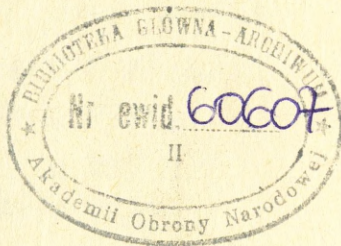
KATEDRA STRATEGII

ASG wewn.3367/78

187.

płk doc.dr Longin MUCHA

PRAWA WOJNY I WALKI ZBROJNEJ

WARSZAWA

maj

1978 r.

Mielniczak

SPIS TRESCI

WSTĘP	3
1. POJĘCIE PRAWIDŁOWOŚCI I PRAWA	7
2. PRAWA WOJNY	11
2.1. Prawo zależności charakteru, przebiegu i wyniku wojny od właściwości określonej polityki	12
2.2. Prawo zależności charakteru, przebiegu i wyniku wojny od stosunku między potencjami wojennymi przeciwstawnych stron	13
3. PRAWA WALKI ZBROJNEJ	20
3.1. Prawo zależności przebiegu i wyniku walki zbrojnej od stosunku sił biorących w niej bezpośredni udział	21
3.2. Prawo zależności form i sposobów prowadzenia walki zbrojnej od stosowanego uzbrojenia i sprzętu technicznego	24
3.3. Prawo zależności walki zbrojnej w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej	27
ZAKOŃCZENIE	30
BIBLIOGRAFIA	31
SCHEMATY	32

PRAWA WOJNY I WALKI ZBROJNEJ

WSTĘP

Wojny towarzyszyły ludzkości od zarania dziejów. Nie więc dziwnego, że wykryciu przyczyn ich wybuchu, przebiegu, zwycięstw i porażek poświęcono zawsze wiele uwagi.

Przeprowadzane przez klasyków marksizmu dociekania doprowadziły do wniosku, że u podłoża wojen leżą przyczyny społeczno-ekonomiczne. W myśl poglądów marksistowskich wojna nie jest **zjawiskiem wiecznym**. Pojawiła się ona wówczas, gdy wraz z rozwojem społeczno-ekonomicznym ludzkości powstały warunki do zdobywania i gromadzenia dóbr materialnych. Jest ona więc nierozzerwalnie związana z powstaniem własności prywatnej. Fakt ten przesądził bowiem o podziale społeczeństwa na antagonistyczne grupy /klasy/ - wyzyskującą i wyzyskiwaną. W konsekwencji tego podziału powstały warunki do powiększania własności prywatnej drogą przemocy, przy użyciu zorganizowanego aparatu występującego pod postacią państwa. Wojna jest jak z powyższego wynika zjawiskiem historycznym, ukształtowanym na określonym etapie rozwoju społeczeństw. Wynika stąd, że zjawisko wojny zaniknie wraz z likwidacją warunków, które je zrodziło.

Ukształtowane na przestrzeni rozwoju ludzkości formacje społeczno-ekonomiczne różniły się i różnią między sobą formami zależności zachodzącymi pomiędzy przeciwstawnymi klasami. W każdej z tych formacji/niewolniczej, feudalnej, kapitalistycznej/przyczyny wojen były generalnie tożsame. Niemniej jednak w ich obrębie, obok wspólnych dla wszystkich, zasadniczych przyczyn wojen, występowały specyficzne. I tak - o ile w ustroju niewolniczym chodziło głównie o zdobycie siły roboczej, zaś w feudalizmie o obszary ziemi wraz z przypisanymi do nich chłopami, to w ustroju kapitalistycznym prowadzono wojny w celu zdobycia

źródeł surowców i rynków zbytu. Od chwili powstania pierwszego państwa socjalistycznego, do wymienionych przyczyn dołączyła się jeszcze dążność do likwidacji tej formy ustrojowej.

Właściwe zrozumienie tematu wymaga przedstawienia poglądu na pojęcia "wojny", jako że jest ona rozważnie interpretowane przez poszczególnych teoretyków.

Według K.Clausewitza "wojna jest nie tylko czynem politycznym, lecz i prawdziwym narzędziem polityki, dalszym ciągiem stosunków politycznych, prowadzonych innymi środkami"^{1/}. Sformułowanie Clausewitza zostało rozwinięte w sposób krytyczno-twórczy przez klasyków marksizmu-leninizmu. W.I.Lenin konkretyzując to pojęcie wskazywał, że "Wojna jest kontynuacją polityki innymi /mianowicie opartymi na przemoc/ środkami, stosowanymi w interesie danego państwa, danej klasy"^{2/}. Z użytych w innym miejscu sformułowań I.Lenina wynika, że w odniesieniu do wojny słowo "przemoc" oznacza przemoc zbrojną, a zatem walkę zbrojną. Powyższe stwierdzenia pozwalają na określenie, iż "wojna jest kontynuacją polityki państw lub klas społecznych przy użyciu przemocy, której głównym wyrazem jest walka zbrojna". W świetle powyższych sformułowań, a także definicji agresji przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 14 grudnia 1974 r. zastosowanie innej przemocy w stosunkach między państwami /gospodarczej, ideologicznej itp./ nie może być utożsamiane z wojną. Nie mają jednak uzasadnienia, co często w potocznych określeniach ma miejsce, stosowane niekiedy u nas pojęcia: "zimna wojna", "wojna gospodarcza", "wojna ideologiczna" i inne. Operowanie tego rodzaju pojęciami jest nie tylko mało precyzyjne lecz również szkodliwe, gdyż zaniża w świadomości społecznej próg wojny. W przypadkach tych możemy mówić wyłącznie o walce: gospodarczej, ideologicznej, psychologicznej i innych,

^{1/} K.Clausewitz: O wojnie Warszawa 1958, s.248 Księga 8
^{2/} W.I.Lenin. Dzieła. Tom 23, Warszawa 1951 s.222,223.

które to pojęcia w sposób właściwy określają istotę zjawiska. Oczywiście jest, że walki o których mowa, tocząc się zarówno w okresie pokoju jak i w czasie wojny przyjmują różny charakter, mniej lub bardziej ostry. Nie one jednak przesądzają o uznaniu danego zjawiska za wojnę; decyduje o tym zastosowanie przemocy zbrojnej, a więc walka zbrojna.

Utożsamianie walki zbrojnej z wojną, jak to niekiedy ma miejsce, może wynikać z różnych przyczyn. Burżuazyjni teoretycy dążąc do ukrycia faktycznych przyczyn wybuchu wojen, do ukrycia społecznego ich charakteru, zamiennie stosują te pojęcia - głoszą oni teorie wojen biologicznych, psychologicznych, socjologicznych i innych.

Na Zachodzie zyskały sobie szczególną popularność tzw. socjologiczna teoria wojny, która wskazuje, iż źródła wojny trzeba szukać w sprzecznościach natury politycznej /francuski socjolog Raymond Aron/; teorie psychologiczne wskazujące na

"instynkt agresji" tkwiący w charakterze ludzi; teorie

biologiczne przenoszące właściwe światu zwierzęcemu prawa walki o byt w dziedzinę stosunków społecznych. Do tej grupy zalicza się też "teorię ras", "teorię doboru naturalnego" czy "teorię przeludnienia" leżące jakoby u podłoża wybuchu wojen.

Niekiedy utożsamianie wojny z walką zbrojną jest rezultatem dostrzegania jedynie zewnętrznych jej przejawów, najbardziej i bezpośrednio przez ludzi odczuwanych. Walka we wszelkich innych sferach /poza zbrojną/ nie jest tak groźna dla człowieka, chociaż wpływa często w istotny sposób na przebieg walki zbrojnej, a także wojny w całej jej złożoności. Można tu jako przykład podać, iż walka w sferze dyplomatycznej znacznie przyspieszyła rozkład koalicji państw faszystowskich w czasie drugiej wojny światowej.

Walka zbrojna jest nieodłącznym i podstawowym ale tylko jednym z przejawów wojny, na którą składa się również walka ideologiczna, dyplomatyczna, ekonomiczna i inne nieodrębne formy walki, nabierające współcześnie coraz większego znaczenia.

Należałoby sobie jednak zadać pytanie, czy w każdym przypadku użycia przemocy zbrojnej można mówić o wojnie. Przykładów zastosowania przemocy zbrojnej, które nie są uznawane za wojnę mamy na przestrzeni historii wiele. Do nich można zaliczyć przygraniczne konflikty zbrojne, przewroty dokonywane przy użyciu siły zbrojnej, a nawet tzw. demonstracje siły, nie prowadzące do zbrojnych starć. Obliczono, że w okresie od 1945 r. do 1975 r. toczono 73 wojny, zaś innego rodzaju zbrojnych konfliktów było aż 2.95^{3/}. Z całą pewnością można stwierdzić, że wojna jest pojęciem szerszym aniżeli konflikt zbrojny. O tym ostatnim można mówić wówczas, gdy w zbrojne zmagania zaangażowane są prawie wyłącznie siły zbrojne, natomiast społeczeństwo i gospodarka kraju nie uczestniczą w nich na większą skalę. Scisłej granicy między wojną a konfliktem zbrojnym nie da się określić, jednak wskazać można, iż konflikty zbrojne rozgrywały się najczęściej na ograniczonym obszarze, w stosunkowo krótkim czasie /kilku-kilkunastu dni/, po czym jedna ze stron lub obie strony walczące przerywały zbrojne działania osiągając założone cele lub nie widząc możliwości ich osiągnięcia. Tylko niekiedy konflikt zbrojny przeradzał się w wojnę, wciągając coraz większy potencjał państwa do uczestnictwa w zbrojnych zmaganiach.

3/ I.I. Dżordzadze: Wojenno-politicheskie aspekty obszczego krizisa kapitalizma. Moskwa 1975.

1. Pojęcie prawidłowości i prawa

Wyróżnienie wojny i walki zbrojnej stanowi punkt wyjścia do badania ich istoty wyrażającej to, co najbardziej je cechuje, ich wewnętrznej strony, przemian zachodzących w głębi tych zjawisk. Istota ukryta jest pod powierzchnią zjawisk, demonstruje niejako swą obecność przez zjawiska. Poznając istotę możemy wykrywać prawidłowości mając miejsce w wojnie i walce zbrojnej, możemy odróżnić to co ważne od tego co uboczne, to co konieczne od tego co przypadkowe. Podobnie jak w zjawiskach przyrody również w wojnie i walce zbrojnej możemy dostrzec prawidłowości, wskazujące iż zjawiska te przebiegają według określonego porządku, że są to procesy ukierunkowane, a nie przypadkowe, że określone przyczyny wywołują określone skutki.

Prawidłowość pojmujemy jako konieczne, uwarunkowane określonymi przyczynami zdarzenia i procesy. Prawidłowość w toku zdarzeń i procesów zachodzi wówczas, gdy nie tylko uporczywie, w ten sam sposób następują one po sobie lub ze sobą współistnieją, lecz gdy następstwo to czy współzistnienie jest konieczne. Prawidłowość jest więc właściwością zdarzeń, procesów polegającą na tym, że ilekroć wystąpią określone warunki, tylekroć wystąpią określone zdarzenia /procesy/. Nieporównanie częściej możemy oczywiście obserwować prawidłowości w procesach przyrody aniżeli w sferze społecznej, gdyż w tym ostatnim przypadku ma się do czynienia z o wiele większą liczbą zmiennych wynikających z aktywnej, twórczej działalności ludzkiej. Szczególnie zaś odnosi się to do wojny i walki zbrojnej, podczas których żadna sytuacja nigdy więcej dokładnie się nie powtórzy.

Doświadczenia ubiegłych wojen wskazują na przykład, że w walce zbrojnej zwyciężał zawsze ten, kto miał przewagę, oczywiście

nie tylko liczebną lecz i jakościową, a więc kto miał lepiej wyszkolone, wyposażone i zorganizowane siły zbrojne, silniejsze i lepiej zorganizowane zaplecze i td. Okazuje się więc, iż nawet w tak zmiennej sferze jaką jest wojna, występują określone prawidłowości, których wykorzystanie stwarza przesłanki do uzyskania sukcesu.

Wykrycie i poznanie występujących w przyrodzie i społeczeństwie prawidłowości stanowi punkt wyjścia do poznania związków i zależności w toku realnych zdarzeń i procesów rzeczywistości, a więc praw rządzących przyrodą i społeczeństwem. Związki te i zależności między poszczególnymi elementami składowymi zjawiska powodują, że przebiegają one zgodnie z określonymi prawidłowościami; że są podstawowym czynnikiem wpływającym na powstawanie nowych jakości w przyrodzie i społeczeństwie, są przyczyną ich dialektycznego rozwoju.

Pojęcia prawidłowość i prawo pomimo zbliżonego do siebie znaczenia różnią się od siebie w sposób istotny. Prawidłowość odzwierciedla działanie nie jednego lecz różnorodnych związków i zależności występujących w danej dziedzinie, jest więc szerszym aniżeli prawo pojęciem /patrz załącznik nr 1/.

Prawa, rozumiane jako istniejące obiektywnie związki i zależności - i to istotne, trwałe, ogólne, konieczne oraz powtarzalne, działają w określonych warunkach z obiektywną koniecznością. Zmieniając te warunki człowiek może zmienić sferę i siłę działania praw oraz skierować ich działanie w pożądanym dla siebie kierunku. W tym właśnie tkwią możliwości zmieniania procesów rzeczywistości przez człowieka.

Wykrywanie prawidłowości i formułowanie praw przyrody, które można doświadczalnie stwierdzić w identycznych warunkach

setki i tysiące razy, jest oczywiście o wiele łatwiejsze aniżeli wykrywanie prawidłowości i formułowanie praw społecznych, a zwłaszcza odnoszących się do wojny i walki zbrojnej. Trudno tu bowiem o wykorzystanie metod statystycznych ze względu na zmienność i niepowtarzalność sytuacji. Niezależnie jednak od tych trudności, analizując procesy rzeczywistości możemy dochodzić do uogólnień, wyławiając z pośród setek i tysięcy przypadków podobne związki i zależności. Trzeba mieć przy tym na uwadze, że prawa te są uwarunkowane historycznie, mogą więc w toku rozwoju społecznego powstawać, zmieniać się lub zanikać.

Prawa wojny i walki zbrojnej występując obiektywnie w procesach rzeczywistości są oczywiście formułowane subiektywnie, w zależności od stopnia poznania istoty procesów. W tym znaczeniu możemy mówić o prawach nauk wojennych.

Prawa nauki - to słowa, za pomocą których człowiek przekłada dzieła natury na swój język aby je zrozumieć; słowa te nie są pozbawione sensu, nie są pozbawione obiektywnej treści/.../ nie mniej jednak należy odróżniać oryginał od tłumaczenia^{4/}. Słowa te mogą więc w mniej lub bardziej ścisły sposób wyrażać istotę występujących związków i zależności. Dlatego też spotykamy się niekiedy z różnym formułowaniem występujących związków i zależności w wojnie i walce zbrojnej. Prawa wojny i walki zbrojnej należąc do tej samej grupy praw społecznych nie są oczywiście tożsame, gdyż odnoszą się do procesów różnych pod względem zakresu i treści. Pierwsze dotyczą wojny we wszystkich jej przejawach, natomiast drugie walki zbrojnej będącej jedną z form prowadzenia wojny. Prawa wojny są więc zarówno ogólniejsze w treści jak i nadrzędne w stosunku do praw walki zbrojnej, trwalsze od nich.

4/ W.I.Lenin: Połnoje sobranije soczinienij.T.14, s.174.

Prawa wojny zalicza się niekiedy do praw pierwszego rzędu, natomiast prawa walki zbrojnej uznaje się za prawa drugiego rzędu.

Wykrywaniem najogólniejszych prawidłowości oraz związków i zależności występujących w wojnie i walce zbrojnej zajmuje się przede wszystkim marksistowsko-leninowska nauka o wojnie i wojsku która stanowi jednocześnie ogólną teorię wojny. Zastosowanie metodologii opartej o założenia materializmu dialektycznego i historycznego wskazujących na obiektywność przemian i zmienność w wyniku nieustannego rozwoju pozwala wykrywać prawidłowości oraz prawa wojny i walki zbrojnej, poznawać je i wykorzystywać w działalności praktycznej. Ta ze stron wojujących, która lepiej je pozna, osiągnie większe sukcesy w wojnie, dlatego współcześnie tak duże znaczenie przywiązuje się do poszukiwania prawidłowości i praw wojny oraz walki zbrojnej. Ich poznanie stanowi podstawę do przewidywania kierunków rozwoju teorii i praktyki wojennej a także pozwala na sterowanie tym rozwojem. Wykrywanie prawidłowości oraz praw wojny i walki zbrojnej ma istotne znaczenie dla prognozowania obronności kraju, rozwoju sił zbrojnych i nauk wojennych. W oparciu o wykryte i poznane prawidłowości oraz prawa wojny i walki zbrojnej określa się zasady postępowania we wszystkich dziedzinach, które stanowią dyrektywy praktycznego działania.

Wykrywaniem prawidłowości a także związków i zależności zachodzących w określonych dziedzinach zajmuje się każda z nauk szczełowych, a więc poszczególne dyscypliny badające określone procesy rzeczywistości. Wykrywaniem prawidłowości i praw niższego rzędu np. w dziedzinie organizacji sił zbrojnych, dowodzenia nimi itd. zajmują się więc ich teorie ogólne. Wszystkie prawa zarówno ogólne, wyższego rzędu, jak i dotyczące wąskich dziedzin, a więc niższego rzędu, są ze sobą ściśle związane, nie działają

w oderwaniu od siebie lecz łącznie. Dla dalszego rozwoju teorii i praktyki wojennej duże znaczenie ma wykrywanie prawidłowości i praw nie tylko najogólniejszych lecz także niższego rzędu, a więc rozwijanie nauk wojennych we wszystkich dziedzinach i na każdym poziomie ich ogólności.

2. Prawa wojny

Prawa wojny stanowią w ogólnym systemie praw społecznych ogniwo pośrednie. Do praw najogólniejszych zalicza się prawo jedności i walki przeciwieństw, prawo przechodzenia zmian ilościowych w jakościowe oraz prawo zaprzeczenia zaprzeczeniu.

Również wśród poznanych praw wojny możemy wyróżnić główne, stanowiące punkt wyjścia dla pozostałych. Niezależnie więc od stopnia ogólności, w ramach każdej grupy można wyróżnić takie, które mają większe znaczenie od pozostałych.

Prawa wojny wskazując na związki i zależności w sferach najogólniejszych odgrywają ważną rolę w poznaniu jej istoty, wyrażającej to, co najbardziej cechuje procesy zachodzące w trakcie wojny, przemiany zachodzące w głębi tych procesów. Poznając te najogólniejsze związki i zależności lepiej orientujemy się w przyczynach wybuchu wojen, poznajemy niedostrzegalne zmysłami mechanizmy prowadzenia wojny. Umożliwia to właściwe, odpowiednie do potrzeb, sterowanie procesami wojny, wykorzystanie w najbardziej korzystny sposób posiadanego potencjału, a w konsekwencji osiągnięcie zakładanego celu.

Ogólna teoria wojny zajmując się wojną w różnych jej przejawach, bada prawidłowości oraz związki i zależności zachodzące w szczególności w dziedzinie społeczno-politycznej, ekonomicznej i militarnej.

2.1. Przyjmując za podstawę rozważań tezę, iż wojna jest kontynuacją polityki innymi, a mianowicie opartymi na przemocę zbrojnej, środkami, główne prawo wojny odzwierciedla zależność charakteru, przebiegu i wyniku wojny od właściwości określonej polityki. Wojna, będąc kontynuacją polityki środkami przemocy jest ściśle od niej uzależniona. Treść polityki określa zarówno cele wojny jak i sposób przygotowania do wojny /zawieranie sojuszków, przygotowanie materialnej bazy prowadzenia wojny itp./, a także termin rozpoczęcia wojny, użycie środków walki /np. broni masowego rażenia/ itp.

Cele polityczne państw kształtują charakter wojny, jej właściwości, a w konsekwencji wywierają wpływ na sposoby i formy jej prowadzenia. Czym większe sprzeczności ideologiczne, ekonomiczne i inne występują między przeciwstawnymi wojującymi państwami, tym wojna nabiera bardziej niszczycielskiego i totalnego charakteru. Wskazują to przykłady historyczne, a zwłaszcza wojna między Związkiem Radzieckim a hitlerowskimi Niemcami między którymi występowały, nie tylko sprzeczności na tle ekonomicznym lecz również ideologicznym. Wyrazem tych sprzeczności były bezpowrotne straty walczących wojsk. Radzieckie siły zbrojne utraciły np. około 10 mln żołnierzy zaś straty armii amerykańskiej i brytyjskiej wyniosły łącznie około 1 mln żołnierzy. Zdecydowanie największe straty poniosły też hitlerowskie Niemcy na froncie wschodnim. Przykładów oddziaływania polityki na przygotowanie i przebieg wojny zacytować może wiele. Do ciekawszych należy zaliczyć dążność hitlerowskich Niemiec do wciągnięcia Turcji po swojej stronie, która między innymi legła u podstaw opracowania planu operacji strategicznej na kierunku Kaukazu^{5/}.

5/ Marksizm-leninizm o wojnie i wojsku. Wyd. MON, W-wa, 1964, s. 58.

Polityka nie jest oczywiście czynnikiem wpływającym na charakter, przebieg i wynik wojny - w sposób oderwany od rzeczywistości. W ostatnich zwłaszcza latach obserwuje się ściśle sprzężenie zwrotne między nimi. Coraz widoczniejszy zwłaszcza staje się wpływ na kształt polityki posiadanie przez wielkie mocarstwa świata broni jądrowej, przy użyciu której można spustoszyć całe kraje nie osiągnąwszy zakładanych celów politycznych. W efekcie zmian środków walki zbrojnej, ich użycie kwalifikuje się obecnie nie do aktów o znaczeniu militarnym lecz politycznych. Już o zrzućeniu bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki /6 i 9 sierpnia 1945 r./ zdecydowały przede wszystkim cele polityczne, a nie militarne. W Stanach Zjednoczonych obawiają się sukcesów Armii Radzieckiej w Mandżurii dążono do natychmiastowego zakończenia wojny. Jednocześnie liczone się, że wybuch bomb atomowych będzie poważnym środkiem nacisku politycznego na Związek Radziecki.

Zależności i związki między polityką a wojną są tak znaczne, że oddziałują na wszystkie dziedziny życia społecznego, zarówno w sferze moralno-politycznej, ekonomicznej, naukowo-technicznej, militarnej jak i innych. Te związki i zależności leżą u podstaw wszystkich innych powiązań i dlatego są uznawane za nadrzędne w stosunku do nich, a prawo zależności charakteru, przebiegu i wyniku wojny od właściwości określonej polityki za główne prawo wojny.

2.2. Niemal równie ważna jak wyżej omawiane są z a l e z n o ś c i c h a r a k t e r u , p r z e b i e g u i w y n i - k u w o j n y o d s t o s u n k u m i ę d z y p o t e n - c j a ł a m i w o j e n n y m i p r z e c i w s t a w n y c h s t r o n , k t ó r e w y r a ż a j ą t r e ś ć k o l e j n e g o p r a w a w o j n y . C h a r a k t e r , p r z e b i e g i w y n i k w o j n y z a l e ż a ł z a w s z e , w s z c z e g ół n i e o b e c n i e z a l e ż y o d s t o s u n k u m i ę d z y p o t e n c j a ł a m i w o j e n n y m i p r z e c i w s t a w n y c h , w o j u j ą - c y c h s t r o n .

Potencjał wojenny tworzą określone siły i środki, zarówno materialne jak i duchowe, on sam zaś jest ich określoną możliwością. Wśród części składowych potencjału wojennego wyróżniają się zwłaszcza potencjał moralno-polityczny, wojenno-ekonomiczny oraz militarny. Ostatnio także coraz większa staje się rola potencjału naukowo-technicznego w kształtowaniu możliwości wojennych państwa. Rewolucja naukowo-techniczna ma bowiem szczególnie wpływ na rozwój potencjału wojennego, w pierwszym rzędzie służy jego potrzebom. Osiągnięcia nauki we wszystkich niemal dziedzinach są inspirowane potrzebami wojennymi, zaś w przypadku państw socjalistycznych - obronnymi.

Niektórzy teoretycy wyodrębniają z omawianego, jednego prawa wojny trzy lub więcej praw, wskazujących na zależności charakteru, przebiegu i wyniku wojny od stosunku między potencjami moralno-politycznymi, ekonomicznymi, militarnymi itp. przeciwstawnych walczących stron. Jest to wydaje się jedynie po części słuszne. Analiza problemu wymaga oczywiście rozpatrywania poszczególnych części potencjału wojennego oddzielnie, z drugiej jednak strony stanowią one całość wzajemnie na siebie oddziałującą, nie można więc rozpatrywać ich w oderwaniu od siebie. Dla przykładu można podać, że zarówno potencjał ekonomiczny jak i militarny jest uzależniony od stanu moralno-politycznego społeczeństwa, zaś militarny od stanu gospodarki kraju. Jedynie więc z metodologicznych potrzeb rozpatrywać będziemy poszczególne człony potencjału wojennego oddzielnie. Państwa mające przewagę, rozumianą zarówno w sensie ilościowym jak i jakościowym kończyły wojnę, nie licząc pojedynczych przypadków zwycięsko, osiągają założone cele. Brak jednak przewagi chociażby tylko w jednym z wymienionych elementów potencjału wojennego zawsze odbijał się ujemnie na końcowym rezultacie wojny. Nic więc dziwnego,

że we wszystkich prowadzonych wojnach zawsze dążono zarówno do zwiększenia własnego potencjału drogą zawierania sojuszków, wykorzystania wszystkich własnych rezerw itp. jak i do osłabienia potencjału moralno-politycznego, wojenno-ekonomicznego, militarnego i innych przeciwnika.

Wydaje się celowe w tym miejscu podkreślenie, iż potencjał wojenny, a w tym przede wszystkim militarny, jest ważnym czynnikiem odstrasającym przeciwnika od rozpętania wojny.

Utrzymanie równowagi między potencjałami wojennymi państw należących do przeciwstawnych systemów społeczno-politycznych-socjalistycznego i kapitalistycznego-jest jednym z podstawowych czynników zachowania pokoju. W przeszłości, gdy główne mocarstwa świata nie dysponowały bronią raketowo-jądrową, a także współcześnie na peryferjach świata, błędna ocena potencjału wojennego prowadziła do wybuchu wojen. Współcześnie, gdy istnieje możliwość spustoszenia całego terytorium wojujących państw przy użyciu broni masowego rażenia, brak możliwości osiągnięcia celów politycznych przy zastosowaniu przemocy zbrojnej między przeciwstawnymi mocarstwami świata jest podstawą zachowania pokoju. Utrzymanie więc równowagi między potencjałami wojennymi przeciwstawnych stron jest głównym zadaniem państw socjalistycznych, zmierzających do zachowania pokoju światowego.

Potencjał moralno-polityczny społeczeństwa, wyrażający się między innymi w jego stosunku do wojny, w gotowości do poświęceń i dążeniu do osiągnięcia zwycięstwa, jest elementem wpływającym w istotny sposób na przygotowanie, przebieg i wynik wojny. We współczesnej epoce, gdy do udziału w wojnie angażuje się cały naród, stan moralno-polityczny zarówno sił zbrojnych jak i zorganizowanego obronnie społeczeństwa odgrywa coraz większe znaczenie.

021421 / 02418.

Na stan moralno-polityczny narodu oddziałuje przede wszystkim ideologia przyjęta i wdrażana w danym państwie. Ideologia wywiera ogromny wpływ na świadomość ludzi, a zatem i na postawę moralno-polityczną tak własnego społeczeństwa, jak i społeczeństwa przeciwstawnej strony. Dlatego właśnie przykłada się duże znaczenie do walki ideologicznej, zarówno w czasie pokoju jak i podczas wojny.

Świadomość społeczna ludzi kształtuje się jednak również pod wpływem czynnika ekonomicznego. Byt społeczny kształtując świadomość ludzi jest silnym stymulatorem wartości potencjału moralno-politycznego. Ustrój socjalistyczny, w którym zapokajanie potrzeb materialnych i innych jest coraz pełniejsze, sprzyja utrzymaniu wysokiego morale narodu, a więc wysokiego potencjału moralno-politycznego. ✓

Również działalność polityczna nie pozostaje bez wpływu na kształtowanie stanu moralno-politycznego społeczeństwa, Istotną rolę odgrywa przy tym ocena przez społeczeństwo działalności politycznej państwa oraz aprobata jego celów politycznych. Rozumienie założeń polityki państwa zależy od świadomości społeczeństwa a także od jego wykształcenia i zorganizowania. Dlatego właśnie tak wiele uwagi przykłada się w państwach socjalistycznych do rozwoju tych sfer działalności społecznej.

Potencjał moralno-polityczny nie jest jednakowy w różnych okresach. Zależy od umiejętnego kształtowania i podtrzymywania przez powołane do tego instytucje, odpowiedzialne za realizację polityki klasy panującej. Przykładem niewłaściwego oddziaływania na świadomość społeczną jest Francja w 1940 r., której koła rządzące nie zdołały zmobilizować duchowo społeczeństwa do wojny z wrogiem, gdyż ze względu na silne wówczas antagonizmy klasowe, bardziej się one obawiały własnego narodu aniżeli hitle-

rowskich najęddców .

Drugi element potencjału wojennego - potencjał ekonomiczny państwa przesądza o możliwościach zaspokajania potrzeb zarówno społeczeństwa jak i sił zbrojnych w czasie wojny. Jego wartości ilościowe i jakościowe określają przede wszystkim: poziom rozwoju i stan sił wytwórczych; charakter ustroju społeczno-politycznego państwa; liczba ludności i poziom jej wielostronnego przygotowania; wielkość i stopień wykorzystania bogactw naturalnych; rozmieszczenie przemysłu; charakter i stan komunikacji oraz stopień zorganizowania społeczeństwa. Potencjał ekonomiczny charakteryzuje też mobilność gospodarki, a zwłaszcza szybkość przetawienia gospodarki pokojowej na wojenną, tempo wzrostu produkcji w czasie wojny najważniejszych rodzajów sprzętu oraz szybkość uruchomienia produkcji nowych rodzajów uzbrojenia i innych środków.

Posiadanie przewagi nad nieprzyjacielem w dziedzinie ekonomicznej stanowi istotną przesłankę do osiągnięcia zwycięstwa. "cała organizacja i sposób walki wojsk, tym samym zaś zwycięstwo i klęska zależą - jak się okazuje - od warunków materialnych, tzn. ekonomicznych, od materiału ludzkiego, uzbrojenia, czyli od jakości i ilości ludzi oraz od techniki"⁷

Potencjał ekonomiczny państwa ma szczególnie istotny wpływ na charakter, przebieg i wynik wojen okresie maszynowego i wojen współczesnych, podczas których wykorzystuje się ogromne ilości coraz bardziej skomplikowanego i kosztownego uzbrojenia oraz innego sprzętu technicznego. Wyrazem wzrostu roli czynnika ekonomicznego we współczesnych wojnach są koszty finansowe ich prowadzenia.

W porównaniu z pierwszą wojną światową bezpośrednio koszty militarne

7/ F. Engels. Anty-Dühring, Warszawa 1949, s.168.

drugiej wojny światowej wzrosły według wartości nominalnej ponad 5 razy - z 208,1 mld. dolarów w cenach porównywalnych z 1913 r. do 1117 mld dolarów^{8/}.

Wciąż jeszcze istniejąca możliwość wybuchu wojny z użyciem broni raketowo-jądrowej powoduje dalszy wzrost roli czynnika ekonomicznego. Możliwość powstania olbrzymich zniszczeń w gospodarce narodowej już w pierwszym okresie wojny z użyciem broni jądrowej wskazuje, że przy obecnych powiązaniach kooperacyjnych i zaopatrzeniowych zniszczenie kilku zakładów przemysłowych zdezorganizuje produkcję w skali całego kraju.

Niezbędne więc staje się w nowych warunkach utrzymywanie już w okresie pokoju olbrzymich zapasów uzbrojenia, sprzętu technicznego, amunicji oraz innych środków materiałowych. Pociąga to za sobą oczywiście olbrzymie wydatki, gdyż współczesne urządzenia techniczne coraz szybciej ulegają moralnemu starzeniu się.

W wojnie raketowo-jądrowej potencjał ekonomiczny może być w krótkim czasie w dużym stopniu stosunkowo łatwo zniszczony. W tych warunkach wielkiego znaczenia nabiera uodpornienie gospodarki kraju na uderzenia jądrowe przeciwnika oraz zapewnienie warunków do szybkiego odtworzenia jej zdolności produkcyjnej po uderzeniach. Wymaga to realizacji wielu zabiegów podnoszących często koszty produkcji, takich jak: rozśrodkowanie przemysłu, utrzymywanie większych niż wymagają tego bieżące potrzeby rezerw surowców i maszyn itp.

Na żywotność gospodarki narodowej w czasie wojny mają wpływ takie czynniki jak: społeczna organizacja produkcji, rozmieszczenie głównych ośrodków przemysłowych oraz sieci komunikacyjnej a także zdolność do odbudowy gospodarki. Socjalistyczna gospodarka planowa

8/ B.Libicki. Ekonomiczne aspekty wojny. Warszawa 1964, s.73 i 74.

ma pod tym względem przewagę nad żywiolową gospodarką kapitalistyczną, co może w istotny sposób wpłynąć na uzyskanie przewagi już w okresie przygotowania do wojny.

Potencjał militarny jest elementem wyrażającym bezpośrednio zdolności do prowadzenia walki zbrojnej. Na potencjał militarny składają się przede wszystkim: ilość i jakość uzbrojenia oraz sprzętu technicznego; sprawność organizacyjna i poziom wyszkolenia wojsk; stan zapasów materiałowych niezbędnych do zaspokojenia materialnych potrzeb sił zbrojnych itp.

Tak rozumiany potencjał militarny, odgrywający zasadniczą rolę w wojnach minionych, ma istotne znaczenie także we współczesnych wojnach, szczególnie prowadzonych bez użycia broni jądrowej. W tych warunkach mniejszą niż dotychczas rolę odgrywać może liczba żołnierzy, uzbrojenia i sprzętu konwencjonalnego. Wówczas o mocy potencjału militarnego decydować będzie przede wszystkim liczba i jakość środków przenoszenia broni jądrowej, liczba i jakość ładunków jądrowych, sprawność dowodzenia siłami zbrojnymi a także sprawność rozpoznania, przeciwdziałania skutkom użycia broni jądrowej przeciwnika itp. ✓

Przedstawiona w dużym ^x skrócie istota i treść praw wojny nie wyczerpuje problemu. W nowych bowiem, radykalnie zmienionych warunkach prowadzenia wojen mogą występować nie ujawnione jeszcze dotychczas istotne, trwałe, ogólne, konieczne i powtarzalne związki oraz zależności. Również i te, które zostały wyżej omówione mogą występować w innych jeszcze relacjach. Wszystko więc wskazuje na konieczność permanentnego badania istoty wojny, poszukiwania występujących w niej prawidłowości oraz związków i zależności. ✓

Omówiona prawa wojny obejmują najogólniejsze związki i zależności odnoszące się do wszystkich aspektów wojny, a więc również do walki zbrojnej. Muszą one więc być przy rozpatry-

przykład

24437
waniu specyficznych praw dotyczących walki zbrojnej uwzględniane.
Prawa walki zbrojnej odnoszące się do jednego tylko przejawu wojny, są w pewnym stopniu również prawami wojny, wyrażającymi szczególne związki i zależności występujące w wojnie. Tak rozumiane prawa walki zbrojnej są prawami wojny dlatego, iż walka zbrojna jest główną treścią wojny.

3. Prawa walki zbrojnej

Walka zbrojna stanowi specyficzną formę prowadzenia wojny, dlatego iż wykorzystuje się w niej specyficzne środki - siły zbrojne. Charakter i warunki wykorzystania sił zbrojnych wyróżniają walkę zbrojną od innych form walki prowadzonej w czasie wojny. Walka zbrojna, jako integralna część wojny, zależna jest podobnie jak wojna od charakteru polityki oraz stanu potencjału wojennego /moralno-politycznego, ekonomicznego, militarnego i innych/ wojujących stron. Charakter walki zbrojnej, jej napięcie, zależą w dużej mierze od ostrości przeciwieństw ideologicznych, społecznych, ekonomicznych i innych. "W wojnach, które wybuchają z przyczyn nieistotnych, błahych, z powodu drugorzędnych sprzeczności politycznych, walka zbrojna przebiegała w niewielkim napięciu, nie obfitowała w wielkie bitwy... W wojnach natomiast prowadzonych dla osiągnięcia krańcowo przeciwstawnych celów politycznych walka zbrojna nabierała charakteru wyjątkowo zacieklego"^{9/}. Od wielkości potencjału wojennego stron wojujących zależy natomiast skala zbrojnych działań, czas ich trwania a także intensywność. Znajduje to potwierdzenie w toczonych dotychczas wojnach, podczas których wraz ze wzrostem zaangażowanego w wojnę potencjału

9/ Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej. Wyd. MON Warszawa 1974, s.346.

przeciwstawnych stron walki zbrojne prowadzono na coraz to większych terytoriach, trwały one coraz dłużej a także z większą intensywnością. Doświadczenia historyczne wskazują jednoznacznie, że charakter, przebieg i wynik walki zbrojnej był nierozzerwalnie związany z charakterem, przebiegiem i wynikiem wojny, że w najistotniejszy sposób wpływał na nią. Świadczy to o nierozzerwalnym związku wojny z walką zbrojną.

Wśród formułowanych przez różnych teoretyków praw walki zbrojnej za podstawowe uznaje się współcześnie: zależność przebiegu i wyniku walki zbrojnej od stosunku sił biorących w niej bezpośredni udział; zależność form i sposobów prowadzenia walki zbrojnej od stosowanego uzbrojenia i sprzętu technicznego; zależność walki zbrojnej w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej. Niezależnie od wymienionych niekiedy formułuje się prawa bardziej szczegółowe tego typu jak: zależność przebiegu i wyniku walki zbrojnej od użycia broni raketowo-jądrowej, zależność przebiegu i wyniku walki zbrojnej od wyprzedzenia w rozwijaniu sił i wykonaniu uderzeń, czy też prawo jedności działań bojowych na lądzie, morzu i w powietrzu. Tego typu związków i zależności, a nawet jeszcze bardziej szczegółowych, odnoszących się do poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, do zastosowania współczesnej techniki wojennej itp., można doszukać się wiele. Niekiedy zalicza się je do praw trzeciego rzędu^{10/}. Tych ostatnich w niniejszej pracy nie uwzględniono przede wszystkim dlatego, że związki te i zależności wymagają pogłębionych badań.

3.1. Z wymienionych praw walki zbrojnej najczęściej jako pierwsze formułuje się zależność przebiegu i

¹⁰ W. Morozow, S. Tiuszkiewicz. O systemie praw nauki wojennej i zasad sztuki wojennej. Wojenna Myśl nr 3, 1967.

wyniku walki zbrojnej od stosunku
sił biorących w niej bezpośredni
udział.

Stosunek sił walczących stron nie jest wartością stałą, podlega wahaniom na korzyść jednej lub drugiej strony, i można go zmienić zarówno drogą zwiększenia siły bojowej własnych wojsk, jak też przez osłabienie sił nieprzyjaciela. Nie wystarczy jednak posiadanie ogólnej przewagi nad nieprzyjacielem, trzeba ją mieć w określonym miejscu i czasie. Można bowiem, jak wskazują na to historyczne przykłady, mieć siły zbrojne przewyższające mocą siły strony przeciwnej i przegrywać walki a nawet bitwy. Nie oznacza to oczywiście, że w ten sposób przesądzony będzie wynik zmagañ zbrojnych w całej wojnie.

Mówiąc o stosunku sił walczących stron mamy na myśli zarówno ilościowy jak i jakościowy aspekt. Można bowiem mieć przewagę ilościową lecz pod względem moralno-politycznym, wyszkolenia, sprawności dowodzenia itd. ustępować przeciwnikowi. Tylko takie rozumienie stosunku sił ma się na myśli formułując powyższe prawo. Błędna ocena stosunku sił przez walczące strony była najczęściej rezultatem niedoceniań i niedostatecznego uwzględniania elementów jakościowych, a przeceniania ilościowych.

Jakościowa ocena siły bojowej wojsk jest niewątpliwie trudniejsza aniżeli ocena ilościowa i łatwiej tu o pomyłki. Kompleksowe rozpatrywanie spraw oznacza, iż porównując liczbę czołgów, samolotów, wyrzutni itp. trzeba brać również pod uwagę ich siłę rażenia, odporność na oddziaływanie strony przeciwnej, zasięg; porównując zaś liczbę żołnierzy uwzględniać także ich wyszkolenie, duch moralny, doświadczenia bojowe, stopień zaspokojenia potrzeb itd. Nie można oczywiście i na tym poprzestać lecz trzeba także ocenić stosunek sił łącznie wszystkich ich elementów składowych. Można

bowiem posiadać przewagę w jednym rodzaju wojsk, a mieć niekorzystny stosunek sił w innym rodzaju.

Błędne byłoby mniemanie, że działanie praw walki zbrojnej przynosi zawsze jednakowe rezultaty, niezależnie od okoliczności. Przewaga sił i środków jednej strony nad drugą nie stanowi rękojmi zwycięstwa. Przykładem tego niech będzie blisko 5-krotna przewaga wojsk anglo-francuskich jesienią 1939 r. nad siłami hitlerowskich Niemiec, która umożliwiła im odniesienie zwycięstwa na skalę strategiczną, a których to sił nie wykorzystano ze względów politycznych. Podobnie było w maju 1940 r. pod Dunkierką, gdzie przeciw 9 angielskim i 18 francuskim dywizjom działały wojska hitlerowskie, które liczebnością przewyższały 5-6-krotnie wojska przeciwnika. Również i tu zadziałały motywy polityczne, gdyż Hitler tą drogą spodziewał się zwiększyć szansę na zawarcie czasowego porozumienia z Anglią, żeby mieć rozwiązane ręce na wschodzie. W obu tych przypadkach działanie omawianego prawa zależności przebiegu i wyniku walki zbrojnej od stosunku sił biorących w niej bezpośredni udział zostało ograniczone prawem zależności charakteru, przebiegu i wyniku wojny od właściwości polityki. Przykłady te potwierdzają wysuwaną uprzednio tezę, że prawa nie działają w oderwaniu od siebie lecz w ścisłym ze sobą związku.

Rozpatrując stosunek sił walczących stron należy uwzględnić nie tylko czynniki polityczne lecz także czynniki geograficzne i klimatyczne, bowiem jak wskazują doświadczenia wojenne, odgrywały one zawsze rolę bardzo istotną. Następstwem ignorowania tych czynników było niedostosowanie wojsk do działania w różnych warunkach klimatycznych i terenowych, czego dowodem może być iż zmechanizowane wojska hitlerowskie Niemiec utraciły wiele ze swej sprawności podczas walk jesienią, zimą i wiosną na terenach

Związku Radzieckiego.

Współcześnie zasięg środków przenoszenia ładunków oraz moc środków rażenia pozwalają na szybką zmianę stosunku sił na określonym obszarze /np. teatrze działań wojennych/. Zmiany te mogą dziś następować o wiele szybciej aniżeli w jakiegokolwiek z dotychczasowych wojen. Dlatego też obecnie zakłada się, że dla zrealizowania założonych celów nie jest konieczna tak **znaczną** przewaga ilościowa konwencjonalnych sił i środków jak w wojnach poprzednich, bowiem rekompensuje ją wysoka skuteczność współczesnych środków rażenia i duża łatwość manewru nimi.)

3.2. Sposoby i formy prowadzenia zbrojnych działań zmieniały się na przestrzeni dziejów stosownie do rozwoju środków walki zbrojnej. O związkach i zależnościach występujących w tym zakresie mówi kolejne prawo walki zbrojnej sformułowane jako

zależność form i sposobów prowadzenia walki zbrojnej od stosowanego uzbrojenia i sprzętu technicznego. Zmiany w tym zakresie - jak wykazały historyczne doświadczenia - następują wów-

czas, gdy nowe środki walki zostają wprowadzone na wyposażenie wojsk i zastosowane w skali masowej. Doskonalenie istniejących środków walki powoduje najczęściej stopniowe przeobrażenie form i sposobów zbrojnych działań, natomiast masowe zastosowanie nowych rodzajów broni staje się siłą motoryczną przemian rewolucyjnych.

Pojawienie się nowych środków walki prowadzi najpierw do zmian ogólnej struktury sił zbrojnych, **powstania nowych** rodzajów wojsk i nowych specjalności wojskowych, a w konsekwencji do zmiany sposobów i form prowadzenia zbrojnych działań^{11/}.

11/ A. Arafiew. Rola techniki wojennej w rozwoju wojska i sztuki wojennej. Wyd. MON, Warszawa 1954, s.99.

Wprowadzenie na przykład w średniowieczu do wyposażenia wojsk broni palnej było czynnikiem zmuszającym do rozśrodkowywania żołnierzy walczących w zwartych kolumnach, ~~co~~ doprowadziło do powstania nowej formy ugrupowania bojowego, jakim była tyraliera^{12/} Podczas pierwszej wojny światowej zastosowanie na skalę masową ognia artylerii oraz karabinów maszynowych w połączeniu z inżynierską rozbudową umocnień dało w efekcie walkę pozycyjną zaś pojawienie się w toku drugiej wojny światowej czołgów i lotnictwa umożliwiło prowadzenie operacji wojennych na dużych obszarach i w sposób wysoce manewrowy.

Obecna możliwość zastosowania w skali masowej broni rakietowo-jądrowej jest również czynnikiem wpływającym rewolucyjnie na zmiany sposobów i form prowadzenia walki zbrojnej.¹ Broń jądrowa spowodowała przewrót nie tylko w sposobach i formach walki zbrojnej, ale również wojny w całości. Decydujące na przykład znaczenie okresu początkowego w wojnie jądrowej powoduje konieczność przygotowania już w okresie pokoju wszystkich niezbędnych do prowadzenia wojny środków materiałowych. Możliwość zastosowania w wojnie broni rakietowo-jądrowej doprowadziła do zatarcia granic między frontem a zapleczem. Współcześnie gdy obiekty na zapleczu, zarówno mające znaczenie wojskowe jak i takiego znaczenia nie mające, mogą być porażone uderzeniami jądrowymi, zaistniała konieczność wypracowania sposobów i form działania ludności cywilnej w tych warunkach. Powstała więc i rozwija się wiedza z zakresu obrony cywilnej, organizuje się i wciąż doskonalą system obrony cywilnej we wszystkich niemal państwach zagrożonych wojną. Największe jednak przemiany wystąpiły w związku z wprowadzeniem broni masowego rażenia w samych wojskach.

12/ Tamże, s.129-131.

Zorganizowano przede wszystkim nowy rodzaj sił zbrojnych - rakietowo-jądrowe, zrezygnowano z rozbudowy umocnień na wzór linii Maginotéa, linii Zygryda i innych, wprowadzono nowe zasady koncentracji wysiłków i rozśrodkowania wojsk, wprowadzono nowe sposoby i formy prowadzenia działań zbrojnych, przegrupowania wojsk, natarcia, obrony itp. Działanie tego prawa potwierdziło wiele zabiegów realizowanych w warunkach pokoju a nie wojny, jak to miało miejsce w większości przypadków w minionych stuleciach. Przewrót w sposobach wojowania obserwowany współcześnie jest wielostronny, obejmuje wszystkie dziedziny i sfery działań sił zbrojnych a także obronnie zorganizowanego społeczeństwa.

Na zmiany form i sposobów walki zbrojnej obserwowane współcześnie wywiera oczywiście wpływ nie tylko broń rakietowo-jądrowa lecz także inne środki walki w odpowiednim do ich znaczenia stopniu. Dla przykładu można wskazać na ogromny wpływ środków rozpoznania powietrznego i kosmicznego oraz środków łączności na sposoby i formy działania wojsk. Podobne znaczenie ma także rozwój elektronicznej techniki obliczeniowej, laserów i innych nowoczesnych środków służących potrzebom walki zbrojnej.

Zastosowanie nowej techniki bojowej na polu walki możliwe jest oczywiście jedynie w przypadku odpowiedniego przygotowania ludzi do posługiwania się nią. Nawet najdoskonalsze środki walki zbrojnej nie doprowadzą do zmian w sztuce wojennej jeżeli posługujący się nimi ludzie nie potrafią umiejętnie wykorzystać ich właściwości. Niedostateczne przygotowanie do użytkowania nowoczesnego sprzętu technicznego dało się w ostatnich latach stwierdzić na przykład u żołnierzy arabskich podczas pierwszych konfliktów zbrojnych u Izraelem, co w znacznym stopniu zostało przewycięzione już w wojnie październikowej 1973 r.

W walce zbrojnej ludzie i sprzęt bojowy występują w nierozdzielnej całości i tylko w tej postaci mogą być czynnikiem kształtującym nowe jej formy i sposoby. W przeszłości proces ten następował przede wszystkim w toku wojny, natomiast obecnie ze względu na szybkie zmiany w technice bojowej, nowe formy i sposoby walki zbrojnej muszą być wypracowane w okresie pokoju. Stąd ogromne znaczenie nauk wojskowych, które mają określać nie tylko istniejące związki i zależności między wykorzystywanym uzbrojeniem i sprzętem technicznym a formami i sposobami walki zbrojnej, lecz także wykrywać tendencje zmian form i sposobów walki zbrojnej w zależności od zmian właściwości uzbrojenia i sprzętu technicznego.

3.3. Walka zbrojna prowadzona jest zarówno w skali strategicznej, operacyjnej jak i taktycznej. Różnią ją nie tylko liczba uczestniczących w niej żołnierzy i wykorzystywanego uzbrojenia oraz sprzętu lecz także obszar oraz czas trwania. Związki i zależności między walką zbrojną prowadzoną w różnej skali świadczą zarówno o jedności założeń oraz podporządkowaniu celów taktycznych operacyjnemu, zaś operacyjnych strategicznemu, ale również i o umocnieniu tego podziału. O sprawach z tym związanych traktuje prawo zależności walki zbrojnej w skali strategicznej, operacyjnej i taktycznej. Istota tego prawa wyraża się w tym, że działania w skali taktyczno-operacyjnej podporządkowane są interesom strategii, która z kolei zależy od rezultatów poszczególnych walk i bitew.

Sukces taktyczny i operacyjny nie zawsze oczywiście przeraźdza się w sukces strategiczny, a niekiedy nawet działa na jego niekorzyść. Przykładem może tu być pomysłnie rozwijające się w grudniu 1944 r. przeciwuderzenie wojsk hitlerowskich w Ardenach,

które jednakże znacznie skomplikowało sytuację strategiczną hitlerowskich Niemiec, przyspieszając ich klęskę na froncie zachodnim.

W dotychczasowych wojnach strategia dominowała nad taktyką i sztuką operacyjną, lecz jej sukcesy zawsze zależały od rezultatów walki i operacji. Obecnie broń jądrowa zwiększyła możliwości osiągnięcia celów strategicznych niezależnie od sukcesów w

_____ mniejszej skali. Jeżeli w przeszłości uderzenia na głębokie zaplecze przeciwnika wykonywane siłami lotnictwa miały charakter pomocniczy, to współcześnie zmasowane uderzenie raketowo-jądrowe mieć będą decydujące znaczenie dla przebiegu walki zbrojnej i wojny w całości. Broń jądrowa nie eliminuje jednak całkowicie znaczenia bitew i walk. Niektóre wojny z użyciem broni jądrowej mogą się zakończyć już po wykonaniu pierwszych uderzeń, ale również jest prawdopodobne, że zwycięstwo będzie osiągnięte wysił-kiem wszystkich rodzajów wojsk, a więc w efekcie walki zbrojnej prowadzonej siłami i środkami konwencjonalnymi. Dotyczy to zwłaszcza wojen między państwami nie dysponującymi bronią raketowo-jądrową.

Omawiane prawo potwierdza wysuniętą uprzednio tezę, że człowiek zmieniając warunki, zmienia również siłę działania praw. Wykorzystanie w wojnie energii jądrowej przez człowieka prowadzi do ograniczenia istniejących związków i zależności i powstania nowych. Dlatego tak ważne znaczenie ma poszukiwanie w obecnych warunkach nowych związków i zależności pozwalających na poznanie istoty przemian zachodzących w sferze walki zbrojnej.

Prawa wojny i prawa walki zbrojnej leżą u podłoża zasad walki zbrojnej. Z jednego prawa wynika niekiedy wiele zasad, ale często jedna zasada wyraża wiele związków i zależności. Przykładem potwierdzającym wysuwane tezy mogą być zasady ekonomii sił, koncentracji wysiłków, zaskoczenia i inne wynikające z prawa zależności przebiegu i wyniku walki zbrojnej od stosunku sił biorących w niej bezpośredni udział, a z drugiej strony zasada współdziałania sformułowana na podstawie działania omówionych w niniejszym opracowaniu trzech praw walki zbrojnej. Prawa wojny i walki zbrojnej nie wskazują jak należy postępować aby osiągnąć sukces w wojnie i walce zbrojnej, natomiast zasady walki zbrojnej są wytycznymi działania, dyrektywami wskazującymi na sposoby działań. W tym tkwi zasadnicza różnica między nimi. Trzeba tu jednak podkreślić, że wzajemnie się one uzupełniają, gdyż pierwsze odzwierciedlając istotę zjawisk są obiektywne, natomiast drugie kształtując się w oparciu o doświadczenia toczonych działań zbrojnych są subiektywne, wynikają ze świadomego charakteru działalności ludzkiej opartego o wielowiekowe doświadczenia. Jeżeli prawa walki zbrojnej są w istocie niezmiennie, to treść zasad ulega nieustannym zmianom wraz ze zmianą warunków zbrojnych działań wojsk. Zrozumienie zasad walki zbrojnej, uchwycenie w ich treści tego co przestarzałe i co nowe, możliwe jest jedynie przy rozpatrywaniu ich na tle obiektywnych warunków i praw walki zbrojnej. Dla przykładu można wskazać, że w wojnie jądrowej decydujące znaczenie dla przebiegu i rezultatu walki zbrojnej będą miały uderzenia jądrowe. Wynika z tego zasada priorytetu zadań związanych z wykrywaniem i likwidacją środków jądrowych nieprzyjaciela, a także zasada wyprzedzenia przeciwnika z wykonaniu uderzeń jądrowych podczas walki zbrojnej itp.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawiona w niniejszym opracowaniu pojęcie, prawidłowość i prawo wojny oraz walki zbrojnej a także omówione wybrane tylko prawa sygnalizują niezmiernie złożone zagadnienia, stanowiące podwaliny współczesnej nauki wojennej. Ich wykrywaniu i formułowaniu poświęca się coraz więcej uwagi, mając na względzie, że od poznania praw zależy możliwość przewidywania zdarzeń, a w konsekwencji możliwość racjonalnego postępowania. Przewidywanie zdarzeń w oparciu o znajomość związków i zależności wymaga uwzględniania warunków w jakich te związki i zależności przejawiają się. Warunki te odgrywają podstawową rolę w kształtowaniu procesów i zdarzeń, czego przykładem mogą rezultaty zastosowania nowej broni w kolejnych etapach rozwoju sztuki wojowania. Nie wystarcza dostrzegać występujących zależności między formami i sposobami walki zbrojnej a właściwościami broni i sprzętu wojenskowego, lecz trzeba również widzieć tendencje zmian zachodzących w obu oddziaływających na siebie czynnikach.

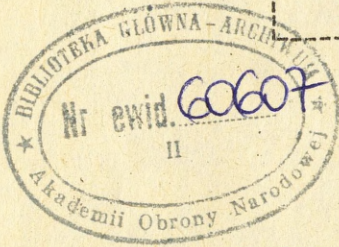
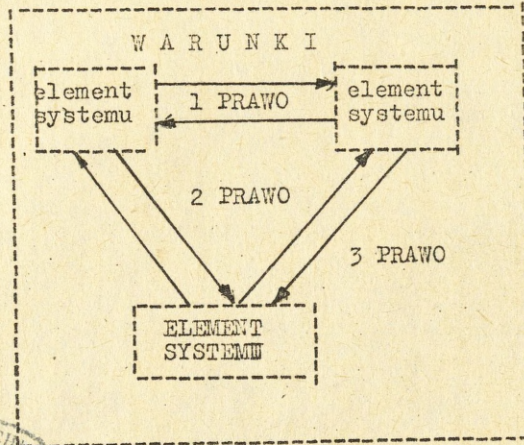
W działalności praktycznej trzeba się liczyć również z tym, że nie wszystko jest zdeterminowane, że wśród podstawowej masy zdarzeń i procesów mogą występować zdarzenia i procesy przypadkowe. Nie one jednak decydują o przebiegu i rezultatach wojny oraz walki zbrojnej. Podstawową rolę w tym względzie spełniają zdarzenia i procesy nieuchronnie występujące w określonych warunkach. Dlatego również od ich poznania zależy będzie w dużej mierze racjonalność postępowania człowieka.

Efektywność wykorzystania praw wojny i walki zbrojnej uzależniona jest jednak nie tylko od poznania związków i zależności występujących w zdarzeniach i procesach oraz warunków w jakich one przebiegają, lecz także od znajomości części składowych rozpatrywanych systemów. Łączne dopiero uwzględnienie wszystkich tych elementów umożliwia racjonalizację działania.

BIBLIOGRAFIA

1. Dialekticzeskij materializm i sowietskaja wojennaja nauka.
Moskwa 1972.
2. Metodologiczne problemy teorii i praktyki wojskowej.
Warszawa 1971.
3. K.Nożko: Zagadnienia współczesnej sztuki wojennej. Warszawa
1973.
4. M.W. Popow: Suszcznost zakonow woorozonnoj borby. Moskwa 1964.
5. W.Sawkin: Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki.
Warszawa 1974.
6. P.I. Trifonienkow: Ob osnovnych zakonach choda i ischoda
sowremiennoj wojny. Moskwa 1962.
7. Praca zbiorowa: Wybrane zagadnienia ogólnej teorii wojny.
Wyd. ASG WP Warszawa 1977.

PRAWIDŁOWOŚCI I
PRAWA W SYSTEMIE ZDARZEŃ / PROCESÓW

DROGA OD POSTRZEGANIA DO DZIAŁANIA PRAKTYCZNEGO

